

## Livsmedel som bistånd\*

*I den svenska jordbrukspolitiken förekommer argumentet att vi skall "bidra till världens livsmedelsförsörjning". Man kan emellertid inte utgå ifrån att livsmedelsbistånd överhuvud taget ökar tillgången på livsmedel i u-länderna. Om tillgången ökas, kan å andra sidan biståndet få skadliga verkningar på dessa länders inhemska resursanvändning och orsaka stora oönskade inkomstomfördelningar.*

Vi vet att minst 500 miljoner människor i u-länderna lider av svår undernäring. Dessutom svälter och omkommer tid efter annan ett stort antal människor i hungersnöd. Bara i Bangladesh omkom 1974 mellan 2,1 och 2,7 miljoner människor p g a översvämningar vars verkningar starkt förvärrades av ett ineffektivt och icke-egalitärt administrativt och politiskt system i landet.

Vi vet att hungersnöd och svält inte beror på brist på livsmedel eller bristande globala möjligheter att producera livsmedel. Orsaken är i stället att de som för sin överlevnad behöver mat inte har något att köpa mat för; människorna som svälter har ingen köpkraft. Följaktligen finns ingen ökad efterfrågan som kan stimulera världens livsmedelsproducenter — vare sig i u-länder eller i i-länder — att öka sin produktion [Alamgir 1978, Sen 1977a, 1977b, Svedberg 1975]. Lös-

ningen ligger sålunda i att med olika medel öka de fattiga människornas köpkraft.

Vi vet att det finns ett betydande egenintresse hos väl organiserade grupper inom bl a svenskt jordbruk att dölja att det är bristande köpkraft som är orsaken till dagens svält och undernäring. Istället hävdar dessa grupper att det råder brist på livsmedel i världen och att detta skulle vara orsaken till världssvälten. Om påståendet hade varit sant, drar jordbruksintressena därav slutsatsen att man från statens sida borde satsa mer än för närvarande på svenskt jordbruk i avsikt att häva bristen på livsmedel i världen. Därav egenintresset.

I regeringsdeklarationen i oktober 1976 sades att regeringen genom nya riktlinjer för jordbrukspolitiken skall "bidra till världens livsmedelsförsörjning" och därmed — underförstått — inte bara till Sveriges egen. Under 1977 har en jordbruksutredning lagts fram, "Översyn av jordbrukspolitiken" [SOU 1977: 17]. I denna framhålls att Sverige "stöder tanken på livsmedelsbistånd (till u-länderna), under förutsättning att biståndet inte inverkar negativt på u-ländernas strävan att öka sin egen livsmedelsproduktion" (sid 47). Det senare är

*CARL HAMILTON är Ph D från London School of Economics. Han är knuten till Institutet för internationell ekonomi vid Stockholms universitet, där han leder arbetet rörande handels- och resursöverföringsproblem inom det av Riksbankens jubileumsfond finansierade forskningsprojektet "En ny ekonomisk världsordning".*

\* Denna artikel bygger delvis på Hamilton [1977]. Författaren har haft förmånen att få kommentarer av Paul Isenmann, Hans Singer och Peter Svedberg.

en synnerligen viktig förutsättning, men ingenstans på utredningens 420 sidor undersöks eller ens diskuteras under vilka förutsättningar livsmedelsbistånd har en hämmande verkan på u-länders interna produktion. Det är mot bl a denna bakgrund inte förvånande att denna aspekt på livsmedelsbistånd helt fallit bort i propositionen [1977/78: 19] om "Nya riktlinjer för jordbrukspolitiken m m" som baserar sig på jordbruksutredningen.

Avsikten med denna artikel är att granska verkningarna av livsmedelsbistånd — jämfört med obundet bistånd — i det mottagande u-landet. Det framstår som väsentligt att i den svenska debatten söka lyfta fram effekterna på mottagarna/u-länderna av ökat livsmedelsbistånd. Det är deras välfärd som måste vara det centrala när man ger bistånd, inte t ex svenska bönders välfärd.

Artikeln är upplagd sålunda: Först definieras livsmedelsbistånd, därefter preciseras givarens möjliga motiv för bistånd och anges hur man korrekt värderar skänkta livsmedel. Efter dessa "preludier" dyker vi så in i huvudtexten: en analys av verkningarna i mottagarlandet, dels på resursallokeringen, dels på inkomstfördelningen. Inom avsnittet om resursallokering diskuteras tre frågor: anpassningsproblem, effekter på inhemsk produktion och effekter på institutionella ramen för mottagarlandets jordbruksproduktion. Resultat i resursallokeringsavsnittet används därefter för att visa verkningarna på inkomstfördelningen i mottagarlandet. Avslutningsvis redovisas några slutsatser.

### Vad är livsmedelsbistånd?

Med livsmedelsbistånd menas här att givaren — t ex Sverige — kräver att mottagaren — t ex Bangladesh — använder en given summa biståndskronor till inköp av enbart livsmedel. Om Sverige

dessutom kräver att biståndskronorna används för inköp av enbart *svenska* livsmedel blir biståndet dessutom ursprungsbundet. Man får en dubbel bindning, dels till livsmedel, dels till uppköp i Sverige. Företsningsvis diskuteras endast den första typen av bindning, dvs livsmedelsbistånd utan krav på uppköp i visst land.<sup>1</sup>

Förutom egenintresset hos välorganiserade grupper i givarlandet kan en anledning till att en biståndsgivare önskar ge livsmedelsbistånd vara att givaren misstror mottagarens förmåga att själva välja rätt medel för att uppnå parternas överensstämmande utvecklingsmål. Antag att Sverige och mottagarlandet båda är överens om att man skall höja levnadsnivån för de breda massorna i mottagarlandet. Regeringen i mottagarlandet anser kanske att detta bäst sker genom t ex en ökad satsning på mellanstadieutbildning medan svenska regeringen inte alls delar denna uppfattning om utbildningens inverkan på de breda massornas levnadsnivå. Sverige tycker kanske i stället att man skall satsa t ex på ett ökat utbud av spannmål. I en (oreflekterad) förhoppning om att nå samma mål som mottagarlandet men med ett annat medel kan Sverige binda sitt bistånd till uppköp av spannmål.

Ett annat skäl kan vara att Sverige misstror u-landets övergripande utvecklingsmål och vill söka uppfylla sin egen (avvikande) målsättning i mottagarlandet genom att inte överlåta valet av medel till mottagaren. Antag att mottagarlandets regering inte är ett spår genuint intresserad av ekonomisk utjämning. Sverige kan då *försöka* uppnå en egen egalitär

<sup>1</sup> Till de samhällsekonomiska kostnader som kan uppstå p g a bindningen av biståndet till viss vara — i detta fall livsmedel — skall alltså läggas merkostnaden för sk ursprungsbundet bistånd. Se Hamilton [1977]. I princip är diskussionen om livsmedelsbistånd giltig för bistånd bundet till vilket vara som helst och/eller tjänst.

målsättning genom att t ex binda biståndet till livsmedel som man hoppas medför nytta framför allt för de sämst ställda befolkningsgrupperna.

I praktiken är det emellertid svårt — för att inte säga omöjligt — för biståndsgivaren att i något av ovanstående fall i längden driva en målsättning som avviker från mottagarlandets praktiserande politik, t ex i fråga om ekonomisk och social utjämning.<sup>2</sup>

### Värdering av skänkta livsmedel

I princip är värdet för *mottagaren* av en gåva — t ex livsmedel — den summa pengar som *mottagaren* vore beredd att betala för gåvan. Om mottagaren av någon anledning inte alls är intresserad av att ta emot gåvan är sålunda värdet av gåvan noll oberoende av priser i givarlandet eller på världsmarknaden. Observera att mottagarens och givarens värdering kan skilja sig åt.

I allmänhet är mottagaren villig att betala en summa pengar för en livsmedelsgåva. Ett sätt att uppskatta denna summa är att undersöka om mottagaren kan sälja gåvan vidare på världsmarknaden och använda intäkten från försäljningen enligt eget gottfinnande. En ekonomisk analys [Hamilton 1977] visar att (i) de inhemska priserna i givarlandet är missvisande som mätare på gåvans värde när givarlandets hemmamarknadspriser inte överensstämmer med världsmarknadspriserna på, i princip, alla varor och tjänster; (ii) världsmarknadspriset på livsmedlet ger en god approximation av gåvans värde men överdriver ofta mottagarens värdering av livsmedelsbistånd eftersom (ii:a) det är osannolikt att mottagaren skulle ha valt exakt samma "mix" av

livsmedel vid uppköp på världsmarknaden som den "mix" av livsmedel givaren skänker samt (ii:b) en alternativ försäljning av livsmedel på världsmarknaden skulle i vissa fall i sig influerat världsmarknadspriserna.<sup>3</sup>

För att göra en analys av ett livsmedelsbistånds totala effekt på mottagarlandet skulle man behöva göra en undersökning av effekten på samtliga priser och kvantiteter i mottagarlandet (inklusive utrikeshandeln). I praktiken är en sådan analys mycket svår — omöjlig? — att genomföra och en partiell ansats är en nödvändig förenkling.

### Ökas livsmedelstillgången?

*Givarens* motiv för att binda biståndet till livsmedel är ofta, förutom egenintresset hos starka grupper, att man inför hemmaopinionen vill kunna peka på att biståndet gått till t ex behövande människor eller flyktingar och inte hamnat i korrupta politikers eller svartabörshajars fickor. Ett sätt att destinera biståndet till utvalda folkgrupper kan då tyckas vara att ge det i form av livsmedel, filter, tält, etc. Om mottagaren är skicklig i sin anpassning och drar ned sin kommersiella import av varan ifråga (livsmedel, filter, tält etc) i motsvarande mån kommer dock givarens strävan att binda biståndet, t ex livsmedel, att ha varit förgäves. Livsmedelsbistånd skulle på så sätt av mottagaren kunna omvandlas till en summa fritt disponibel utländsk valuta. Emellertid, om mottagaren på ett påfallande sätt omvandlar livsmedelsbiståndet till obunden utländsk valuta, kan detta äventyra hans utsikter till framtida bistånd.

En omvandling av livsmedelsbundet bistånd till obunden utländsk valuta kräver dock dels viss förberedelse (som t ex ofta inte finns i katastrofsituationer),

<sup>2</sup> Observera att båda ovanstående motiv för livsmedelsbistånd klart strider mot en grundläggande princip i svenskt utvecklingssamarbete, nämligen principen om landprogrammering. För en beskrivning av landprogrammering se Odén [1977].

<sup>3</sup> I Hamilton [1977] finns en genomgång av empiriska studier kring USAs vetesändningar till Indien under 1950- och 1960-talen.

dels en förvaltning som har god överblick över den aktuella utrikeshandelssituationen. Även om förvaltningen har viss förberedelsetid, kan man inte utgå från att den är effektiv nog för att på ett perfekt sätt kunna administrera den behövliga omplaneringen av landets kommersiella import.

En högst sannolik konsekvens av mottagarländernas strävan att vilja omdisponera handeln är en ansvällning av deras administration av utrikeshandeln. En sådan tillväxt av byråkratin kan innebära betydande samhällsekonomiska kostnader.<sup>4</sup> Mottagaren måste hela tiden pussla ihop sina egna utvecklingsplaner med givarnas önskemål om bistånd i form av

---

**”I de fall mottagaren normalt importerar livsmedel på kommersiell basis kan man förmoda att han inskränker sådan kommersiell import om livsmedelsbiståndet antar permanent karaktär.”**

---

vissa varor t ex livsmedel (eventuellt med ytterligare begränsningar av mottagarens handlingsfrihet). Kostnaden för att administrera livsmedelsbistånd kräver också mer resurser av mottagaren än motsvarande obundet bistånd på grund av varje givares önskan om information om *sin* gåvas vidare öden. När mottagaren gjort alla de anpassningar han anser sig kunna göra kan *antingen* anpassningsåtgärderna ha helt eliminerat effekterna av biståndsbindingen till inköp av livsmedel *eller* också har detta inte lyckats och biståndet

<sup>4</sup> Liksom beträffande växelkurserna intar länderna två oförenliga ståndpunkter; dels klagar man ständigt på otymplig och ineffektiv administration i u-länderna, dels belastar och utvidgar man befintlig administration genom att insistera på att utforma sitt bistånd på ett sätt som sysselsätter knappa administrativa resurser i mottagarländerna.

är effektivt bundet till t ex livsmedel (effektiv bindning).

I de fall mottagaren normalt importerar livsmedel på kommersiell basis kan man förmoda att han inskränker sådan kommersiell import om livsmedelsbiståndet antar *permanent karaktär*. En förutsättning är naturligtvis att den normala kommersiella importen är större än livsmedelsbiståndet. Ingen effektiv bindning är alltså möjlig när livsmedelsbiståndet antar permanent karaktär, ty då har mottagaren tid på sig att göra omdisponeringar, om än till en samhällsekonomisk kostnad.

När leder då livsmedelsbistånd till en nettoökning i införseln av livsmedel till mottagarlandet (kommersiell import plus livsmedelsbistånd)? För det första, vid bistånd som ges med kort varsel och om mottagaren saknar de administrativa möjligheterna att göra omdisponeringar snabbt. Det typiska fallet är *katastrofbistånd*. För det andra, vid långsiktigt livsmedelsbistånd anpassar sig mottagaren och hans allmänna importkapacitet förbättras (genom den intjänade utländska valutan som annars hade spenderats på livsmedelsimport). Den ökade importkapaciteten kommer att användas för import av allehanda varor och tjänster och sannolikt även för en ökad kommersiell import av livsmedel. På detta sätt kan även långsiktigt livsmedelsbistånd genom att öka landets totala importkapacitet leda till en ökning av införseln av livsmedel, precis på samma sätt som obundet bistånd. Dock med den ovan omtalade samhällsekonomiska anpassningskostnaden.

### Verkningar på inhemsk produktion

Låt oss fortsättningsvis anta att biståndet faktiskt ökar införseln av livsmedel till mottagarlandet. Det första steget i analysen av livsmedelsbiståndets effekt på resursallokeringen i mottagarlandet är då

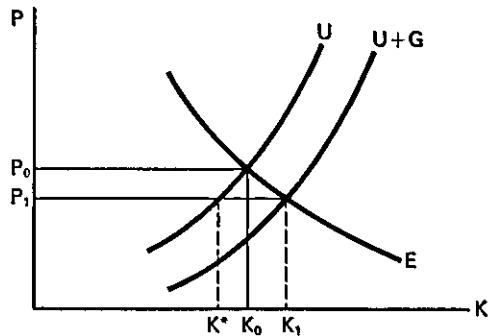
att undersöka om den ökade införseln också medför en ökning av totala tillgången på livsmedel i landet och om gåvan friställer produktionsfaktorer som tidigare varit engagerade i produktionen av livsmedel. Antag att landet fått bistånd i form av vete.

Inhemsk (potentiella) producenter av vete kommer normalt att påverkas negativt av en ökad införsel. Detta illustreras i *figur 1* där producenter och konsumenter antas reagera på en förändring i priset på vete (kurvorna är så ritade). Utbudskurvorna  $U$  och  $U+G$  visar utbudet kvantitet  $K$  vid olika priser,  $P$ , med och utan den ökning i utbudet som gåvan medför. Kurvan  $E$  visar konsumenternas efterfrågan.

Med den nettoökning som vetebiståndet medför ökar utbudet från  $K_0$  till  $K_1$ . Som en följd sjunker priset från  $P_0$  till  $P_1$ . Inhemskaveteproducenter är emellertid endast villiga att producera  $K^*$  vid det lägre priset  $P_1$ . Gåvan orsakar med andra ord ett prisfall som leder till en lägre inhemsk produktion.<sup>5</sup> Hur stor produktionsminskningen blir beror på utbudets och efterfrågans pris-känslighet i varje enskilt fall.<sup>6</sup> Man skall dock lägga märke till fyra undantag från ovanstående fall:

1) Om marknadspriset på vete inte alls förändras på grund av biståndet kommer producenterna inte att ha någon anledning att minska sin produktion. Detta kan inträffa (i) när gåvan är så liten, även lokalt, att priset på vete inte alls pressas ned eller (ii) när man har priskontroll så att det pris producenterna erhåller inte är beroende av priset på vete när det säljs till konsumenterna (eller delas ut gratis) eller (iii) när producenterna trots att de får vidkännas en

Figur 1



prissänkning inte minskar sitt utbud (innebär att utbudskurvorna är vertikala).

2) Om mottagarlandets regering genom olika åtgärder — t ex en expansiv finans- och penningpolitik — skulle öka efterfrågan på vete precis lika mycket som den ökade införseln kommer ökningen i utbudet av vete att balanseras av en lika stor ökning i efterfrågan på vete. Resultatet blir ett oförändrat pris på vete. Det har hävdats att detta är just vad indiska regeringen gjorde i samband med viss amerikansk livsmedelshjälp.<sup>7</sup>

3) En tredje och mycket viktig situation är när producenterna har anledning att tro att det *framtida* priset på vete inte kommer att pressas nedåt. Ett *temporärt* livsmedelsbistånd i en katastrofsituation kan t ex inte väntas påverka böndernas framtida produktion förutsatt att bönderna är övertygade om hjälpens temporära natur.

4) Det fjärde fallet gäller livsmedelsbistånd av långsiktig karaktär, dvs icke-katastrofbistånd. Om livsmedel under en övergångstid, t ex i samband med nyodlingsprojekt och jordreformer, används till avlöning in natura vid byggandet av bevattningsanläggningar, terrasser etc, kan den *långsiktiga* effekten mycket väl bli ökad inhemsk livsmedelsproduktion.

Spelar det sedan någon roll huruvida

<sup>5</sup> Minskningen i det inhemskaveteutbudet är i *figur 1* kvantiteten  $K_0 - K^*$ .

<sup>6</sup> Se Fisher [1963] för en analys med hjälp av elasticiteter.

<sup>7</sup> Isenmann och Singer [1977], "Annex".

vetet delas ut gratis bland befolkningen eller säljs av staten till konsumenterna? Fisher [1963] gör en jämförelse mellan det fall en kvantitet vete säljs fritt på marknaden och det fall vetet delas ut gratis bland folket. Han konstaterar att det inhemska jordbruket kommer att producera en större kvantitet i fallet med gratisutdelning. Anledningen är att gratisutdelning innebär en större höjning av människors realinkomster än en sänkning av vetepriiserna via marknadsprusbildningen, vilket i sin tur tillåter en större ökning i människornas totala efterfrågan. Sannolikheten talar för att den ökade efterfrågan hos åtminstone några individer kommer att riktas mot det inhemska vete som utbjuds. Analysen lider dock av svagheten att Fisher dels bortser från distributionskostnaden för gratisutdelning (inklusive trolig korruption), dels inte diskuterar förändringar i producenternas egen konsumtion av vete, dels inte heller beaktar att inkomsterna vid en alternativ försäljning genom statens försorg kan ha ett högre samhällsekonomiskt värde om de investeras än om de används som en subvention till (vissa) konsumenter. De ökade statsinkomsterna kunde alternativt användas för att tex långsiktigt höja jordbruksproduktionen.

En ytterligare fråga i sammanhanget är huruvida den totala volymen *marknadsförd* spannmål ökar eller minskar, givet att totala produktionen är oförändrad. Eftersom den enskilde u-landsbonden oftast både är producent och konsument av spannmål kan han reagera på en prissänkning på två sätt. Han kan som svar på en sänkning av priset på sina produkter välja att behålla mer än förut för sin egen och familjens konsumtion. Om alla bönder ökar den egna familjens konsumtion minskar böndernas sammanlagda marknadsförda överskott. Man kan emellertid även argumentera för att minskad egen konsumtion är mest trolig. För att bonden skall kunna hålla kontant-

inkomsten oförändrad måste han vid ett prisfall öka den marknadsförda delen av sin totala produktion och minska den egna konsumtionen. Båda dessa ståndpunkter har sina förespråkare. Se Bhagwati och Chakravarty [1969].<sup>8</sup>

### Färre institutionella reformer?

En ofta framförd synpunkt i samband med bl a USAs vetesändningar till Indien är att dessa ledde till att de indiska myndigheterna försummade åtgärder för ökad jordbruksproduktion. I och med att man hade det amerikanska vetet kände man inte samma tryck på sig att genomföra tex institutionella reformer. Man kan hävda att det hade varit omöjligt för det nuvarande indiska samhällssystemet att överleva om flera miljoner människor hade svultit ihjäl, vilket — kan det hävdas — hade inträffat i frånvaro av de amerikanska sändningarna.

Mot denna synpunkt kan man anföra att det i allmänhet vore att överskatta värdet av just livsmedelsbistånd om man tror att detta kan vara avgörande för ett lands bristande produktionsökning inom jordbrukssektorn. Om regeringen i ett land verkligen har viljan att gå in för ökad jordbruksproduktion kan den använda livsmedelshjälp för att understödja denna satsning, tex genom att använda hjälpen för att in natura avlöna arbetskraft sysselsatt med investeringar i jordbrukssektorn (bevattningsanläggningar, terrasseringar etc). Det avgörande för den långsiktiga effekten av livsmedelshjälp på den inhemska produktionen är dels u-landsregeringens *viljeinriktning* beträffande jordbrukets produktion, landreformer etc, dels dess *administra-*

<sup>8</sup> I det fall man ger livsmedelsbistånd till centralplanerade ekonomier kommer den negativa effekten på inhemsk produktion på grund av en ökad införsel av livsmedel alltså att finnas, men den kommer inte att kanaliseras, genom prismekanismen utan genom planer och offentliga direktiv.

tiva möjligheter att förverkliga sina intentioner. En givare av livsmedelsbistånd bör rimligen när en insats övervägs ta upp frågan om sambandet mellan livsmedelsbistånd och mottagarlandets inhemska produktion.<sup>9</sup>

### Inkomstfördelningen

I en i-landsekonomi leder prisfall på produkter från en sektor till anpassningsproblem, men efter en tid har man anledning tro att arbetskraft och andra produktionsfaktorer finner sysselsättning i andra sektorer bl a med hjälp av en aktiv arbetsmarknadspolitik. I alla händelser kan man i i-länder helt eller delvis kompensera de grupper som är utsatta för strukturomvandling genom finans- och socialpolitiska åtgärder.

I ett typiskt u-land finns ytterst sällan fungerande ekonomisk-politiska instrument som kan göra en strukturomvandling smidig och/eller kompensera människorna. Detta medför att de verkningar på resursallokeringen som analyserats ovan i allmänhet helt och hållet slår igenom i inkomstfördelningen; en analys av verkningarna för produktionsfaktorn arbete visar vanligtvis också konsekvenserna för inkomstfördelningen eftersom möjligheterna till transfereringar normalt är små. Enär människorna i u-länder i allmänhet redan i utgångsläget lever på en låg levnadsstandard är arbetslöshet och/eller minskade inkomster självklart särskilt allvarligt. Ökad arbetslöshet på landsbygden medför dessutom ofta ökad migration från landsbygden till städerna.

<sup>9</sup> Ett givarland som driver den sk högprislinjen i sin egen jordbrukspolitik (tex EG och Sverige) riskerar naturligtvis att bli beskyllt för att kasta sten i glashus. Man kan hävda att i-ländernas livsmedelshjälp fungerar som en ursäkt för många i-länder att hemma *fortsätta med en oansvarig jordbrukspolitik*, som bl a hindrar potentiell import från u-länderna. Dessutom orsakar den reglerade jordbrukspolitiken i tex EG ideligen världsmarknadsstörningar till förfång för många u-länder.

Av välkända anledningar är sådan migration många gånger kostsammare för samhället än för de enskilda individerna.<sup>10</sup> Om sysselsättning av bistånds-

---

**”En ofta framförd synpunkt i samband med bl a USAs vetesändningar till Indien är att dessa ledde till att de indiska myndigheterna försummade åtgärder för ökad jordbruksproduktion.”**

---

givaren eller u-landsregeringen anses ha ett värde i sig tex på grund av ökad självkänsla hos individerna och undvikande av mänsklig förnedring, ja då är den samhälleliga kostnaden för arbetslöshet ännu högre.

Livsmedelsbistånd — liksom obundet bistånd — bör emellertid också indirekt leda till ökad sysselsättning och inkomster; lägre livsmedelspriser medför högre realinkomster för konsumenterna som ökar sin efterfrågan på varor och tjänster, vilket i sin tur indirekt bör leda till ökad sysselsättning.

Det viktiga att komma ihåg är att livsmedelsbistånd knappast kan lämna mottagarlandets inkomstfördelning opåverkad. Hur fördelningen av tex inkomster mellan producenter och konsumenter påverkas beror dels på livsmedlet i fråga (substitutionsmöjligheter och priskänslighet tex), dels de eventuella villkor som är förenade med livsmedelsgåvan, dels anpassningsmöjligheterna.<sup>11</sup>

<sup>10</sup> Se tex ILO Kenya Report [1972].

<sup>11</sup> Livsmedelsbistånd kan även påverka resursallokering och inkomstfördelning inom u-landsgruppen. Ett lägre pris på ett visst livsmedel drabbar de länder som har kommersiell export av livsmedlet till mottagarlandet. Om de drabbade exportländerna är i-länder kan effekten måhända anses försumbar i detta sammanhang, men är (de potentiella) exportländerna u-länder kompliceras en utvärdering av livsmedelsbiståndet ytterligare av den inkomstöverföring som minskade exportintäkter från ett annat u-land till mottagarlandet innebär.

## Analys och bondförnuft

Slutsatsen är att livsmedelsbistånd kan få en hämmande effekt på den inhemska produktionen och att det alltid påverkar den rådande inkomstfördelningen. Med tanke på den inhemska produktionen kan man t o m gå så långt som att påstå att livsmedelshjälp aldrig får bli ett attraktivt alternativ för mottagaren om man har anledning tro att mottagaren kommer att använda livsmedelsbiståndet på ett sätt som minskar den inhemska livsmedelsproduktionen. Jones och Tulloch [1974] menar att mottagaren alltid måste hållas medveten om livsmedelsbiståndets temporära och osäkra natur på grund av biståndets effekt på priser och produktion. Beträffande inkomstfördelningen i mottagarlandet måste kravet ställas att givaren dels analyserar problemet, dels diskuterar igenom eventuella önskade verkningar med mottagarlandets regering.

Min förhoppning är att dessa slutsatser skall slå rot och spira bli i det svenska jordbruksetablissemanget och att vi skall slippa en kortsynt och egoistisk propaganda för livsmedelsbistånd. Resultatet av sunt bondförnuft och ekonomisk analys bör rimligen bli detsamma.

## Referenser

- Alamgir, M, [1977], "An Approach Towards a Theory of Famine", Seminar Paper, Institutet för internationell ekonomi, 1978
- Bhagwati, J, och Chakravarty, S, [1969], "Contributions to Indian Economic Analysis: A Survey", *American Economic Review*, september, Supplement
- Fisher, F M, [1963], A Theoretical Analysis of the Impact of Food Surplus Disposal on Agricultural Production in Recipient Countries", *Journal of Farm Economics*, vol 45, s 863—75
- Hamilton, C, [1977], "Biståndets utformning — samhällsekonomiska verkningar i u-länderna", bilaga 8 till Biståndspolitiska utredningen (SOU 1977: 14), Stockholm
- ILO [1972], *Employment, Incomes and Equality: A Strategy for Increasing Productive Employment in Kenya*, International Labour Office, Geneva
- Isenmann, P, och Singer, H, [1977], "Food Aid and Disincentives", *Economic Development and Cultural Change*, nr 2, vol 25
- Jones, D, och Tulloch, P, [1974], "Is Food Aid Good Aid?", *ODI Review*, 2, 1974
- Odén, B, [1977], "Landprogrammering — biståndsteknik och biståndsfilosofi", bilaga 9 till Biståndspolitiska utredningen (SOU 1977: 14), Stockholm
- Proposition 1977/78: 19, "Nya riktlinjer för jordbrukspolitiken m m", Stockholm
- Sen, A, K, [1977a], "Famines, Food Availability and Exchange Entitlements: The Case of the Bengal Famine", *Cambridge Journal of Economics*, årg 1, nr 1
- [1977b], "Världssvälten", *Ekonomisk Debatt*, nr 4 årg 5
- SOU 1977: 17, Stockholm, *Översyn av jordbrukspolitiken*
- Svedberg, P, [1975], "Livsmedelskrisen och i-ländernas kostvanor", *Ekonomisk Debatt*, årg 3, nr 3